

ІНФОРМАЦІЙНИЙ ЛИСТ

ПРО НОВОВВЕДЕННЯ В СИСТЕМІ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я

Підстава: рішення експертної
проблемної комісії
«Радіаційна медицина» МОЗ та
НАМН України,
протокол №2 від 30 вересня 2020 р.

КЕРІВНИКАМ СТРУКТУРНИХ
ПІДРОЗДІЛІВ З ПИТАНЬ
ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я
ОБЛАСНИХ, КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ
ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ

**НЕПУХЛИННА ЗАХВОРЮВАНІСТЬ МЕШКАНЦІВ РАДІОАКТИВНО
ЗАБРУДНЕНИХ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ, ОПРОМІНЕНИХ У ДИТЯЧОМУ
ВІЦІ, У ВІДДАЛЕНОМУ ПЕРІОДІ АВАРІЇ НА ЧАЕС**

УСТАНОВА-РОЗРОБНИК

**ДЕРЖАВНА УСТАНОВА
«НАЦІОНАЛЬНИЙ НАУКОВИЙ ЦЕНТР
РАДІАЦІЙНОЇ МЕДИЦИНИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ
МЕДИЧНИХ НАУК УКРАЇНИ»**

А В Т О Р И:

д-р мед. наук, професор Бузунов В. О.,
канд. мед. наук Прикашикова К. Є.,
головний лікар клініки ННЦРМ
Ярошенко Ж. С.

Суть впровадження: показники непухлинної захворюваності населення радіоактивно забруднених територій України, опромінених у дитячому віці (до 18 років) у віддаленому періоді аварії на ЧАЕС для визначення напрямків пріоритетної диспансеризації

Пропонується для впровадження в закладах охорони здоров'я, що здійснюють диспансеризацію і медико-соціальний захист населення, яке зазнало дії наслідків Чорнобильської катастрофи

Серед населення, залученого в наслідки Чорнобильської катастрофи, багатотисячний контингент складають мешканці радіоактивно забруднених територій (РЗТ), віком на дату аварії до 18 років, тобто діти. Загальна чисельність цього контингенту, відповідно Постанові Кабінету Міністрів України № 106, від 23.07.1991 р., становить 575 тис. осіб. Медичні наслідки аварії на ЧАЕС у осіб, які зазнали дії іонізуючої радіації в дитячому віці, зокрема, у мешканців РЗТ і дотепер залишаються недослідженою і невизначеною проблемою. Особливу актуальність наряду з онкологічною захворюваністю, зокрема, зростання частоти рака щитоподібної залози, представляє непухлинна захворюваність, яка може бути наслідком дії не тільки радіаційного, але і комплексу факторів нерадіаційного характеру (соціальних, економічних, поведінкових тощо).

Даний інформаційний лист підготовлено на основі когортних епідеміологічних досліджень, що проводяться у ННЦРМ НАМН України (інститут радіаційної гігієни і епідеміології) з 2019 року. Когорту досліджень складала особи дитячого віку (до 18 років на дату аварії на ЧАЕС), які мешкали і мешкають на радіоактивно забруднених територіях 10-ти районів 4-х областей України: Іванківського району Київської області; Народицького, Овруцького, Олевського, Коростенського районів Житомирської області; Рокитнівського, Дубровицького, Сарненського районів Рівненської області; Ріпкинського, Козелецького районів Чернігівської області.

Загальна чисельність когорти досліджень становить 91 293 особи обох статей, зокрема, осіб, віком до 15 років – 79 315, осіб, віком від 15 до 18 років – 11 978.

Предметом досліджень стала непухлинна захворюваність. Аналізу та оцінки охоплені непухлинні хвороби за 14 класами відповідно до міжнародної класифікації хвороб 10-го перегляду (МКХ–10).

Перелік класів непухлинних хвороб наведено в нижче представлених таблицях.

Джерелом медичної інформації були дані Державного реєстру України осіб, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи МОЗ України (ДРУ). Період аналізу 1988–2017 рр.

Дані про рівні непухлинних захворювань мешканців РЗТ, віком до 18 років за період спостереження 1988–2017 рр. залежно від статі, представлено в табл. 1.

Таблиця 1 – Рівень непухлинних захворювань у мешканців радіоактивно забруднених територій віком до 18 років на дату аварії на ЧАЕС за період 1988–2017 рр. спостереження, залежно від статі

ID на 10³ люд.-років

Класи хвороб за МКХ–10	Чоловіки	Жінки	Разом
	ID ± m	ID ± m	ID ± m
Усього	99,20 ± 0,41	119,89±0,45	109,47±0,31
Хвороби крові і кровотворних органів та окремі порушення з залученням імунного механізму (D50–89)	2,98 ± 0,08	3,92±0,09	3,45±0,06
Хвороби ендокринної системи, розладу харчування та порушення обміну речовин (E00–E90)	14,84±0,17	19,66±0,19	17,23±0,13
Розлади психіки та поведінки (F00–F99)	1,82±0,06	1,87±0,06	1,84±0,04
Хвороби нервової системи (G00–G99)	4,23±0,09	6,40±0,11	5,30±0,07
Хвороби ока та придаткового апарату (H00–H59)	3,60±0,08	4,08±0,09	3,84±0,06
Хвороби вуха та соскоподібного відростку (H60–H95)	0,95±0,04	1,14±0,05	1,04±0,03
Хвороби системи кровообігу (I00–I99)	7,55±0,12	7,68±0,12	7,61±0,09
Хвороби органів дихання (J00–J99)	33,66±0,25	35,28±0,26	34,47±0,18
Хвороби органів травлення (K00–K93)	16,45±0,18	18,27±0,19	17,36±0,13
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини (L00–L99)	1,49±0,05	1,35±0,05	1,42±0,04
Хвороби кістково-м'язової системи (M00–M99)	7,72±0,12	7,00±0,12	7,37±0,08
Хвороби сечостатевої системи (N00–N99)	2,00±0,06	10,37±0,14	6,15±0,08
Вродженні аномалії вади розвитку (Q00–Q99)	0,55±0,03	0,37±0,03	0,46±0,02
Симптоми, ознаки та відхилення від норми (R00–R99)	1,39±0,05	1,21±0,05	1,30±0,04

У загальній когорті мешканців РЗТ найвищі рівні захворюваності, незалежно від статі, встановлені за класами: хвороби органів дихання, травлення, ендокринної системи; у жінок, наряду із зазначеними, хвороби сечостатевої системи. Заслужують уваги і суттєві показники захворюваності системи

кровообігу, кістково-м'язової та нервової систем, хвороб ока і придаткового апарату.

Встановлені найвищі показники непухлинної захворюваності (табл. 2, 3) у осіб, що зазнали наслідки аварії у віці до 15 років, тобто в пре- і пубертатному періодах онтогенезу за такими класами хвороб, як хвороби ендокринної системи, органів травлення, крові і кровотворних органів, хвороб ока та придаткового апарату. У постраждалих у підлітковому віці (15–18 років) – хвороби системи кровообігу, органів дихання, кістково-м'язової, сечостатевої систем.

Таблиця 2 – Рівень непухлинних захворювань у мешканців радіоактивно забруднених територій віком до 15 років на дату аварії на ЧАЕС за період 1988–2017 рр. спостереження, залежно від статі

ID на 10³ люд.-років

Класи хвороб за МКХ–10	Чоловіки	Жінки	Разом
	ID ± m	ID ± m	ID ± m
Усього	101,95±0,45	120,48±0,49	111,17±0,33
Хвороби крові і кровотворних органів та окремі порушення з залученням імунного механізму (D50–89)	3,36±0,09	4,28±0,11	3,82±0,07
Хвороби ендокринної системи, розладу харчування та порушення обміну речовин (E00–E90)	16,85±0,19	21,73±0,22	19,28±0,15
Розлади психіки та поведінки (F00–F99)	1,92±0,07	1,91±0,07	1,92±0,05
Хвороби нервової системи (G00–G99)	4,21±0,09	6,31±0,12	5,25±0,08
Хвороби ока та придаткового апарату (H00–H59)	3,69±0,09	4,25±0,09	3,97±0,07
Хвороби вуха та соскоподібного відростку (H60–H95)	1,01±0,05	1,18±0,05	1,09±0,03
Хвороби системи кровообігу (I00–I99)	7,19±0,13	6,96±0,12	7,08±0,09
Хвороби органів дихання (J00–J99)	33,55±0,27	34,51±0,28	34,02±0,19
Хвороби органів травлення (K00–K93)	17,19±0,19	19,06±0,21	18,12±0,14
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини (L00–L99)	1,45±0,06	1,35±0,05	1,40±0,04
Хвороби кістково-м'язової системи (M00–M99)	7,49±0,13	6,483±0,12	6,98±0,09
Хвороби сечостатевої системи (N00–N99)	1,92±0,07	9,5±0,15	5,72±0,08
Вродженні аномалії вади розвитку (Q00–Q99)	0,52±0,03	0,40±0,03	0,46±0,02
Симптоми, ознаки та відхилення від норми (R00–R99)	1,59±0,06	1,34±0,05	1,47±0,04

Ці дані дозволяють говорити про те, що диспансеризація населення, постраждалого внаслідок аварії на ЧАЕС в дитячому віці (до 18 років), зокрема, проживаючого на РЗТ, і через майже 35 років з дати аварії, повинна бути продовжена.

Таблиця 3 – Рівень непухлинних захворювань у мешканців радіоактивно забруднених територій віком від 15 до 18 років на дату аварії на ЧАЕС за період 1988–2017 рр. спостереження, залежно від статі

ІД на 10³ люд.-років

Класи хвороб за МКХ–10 (шифр)	Чоловіки	Жінки	Разом
	ID ± m	ID ± m	ID ± m
Усього	81,30±1,03	115,86±1,25	98,08±0,81
Хвороби крові і кровотворних органів та окремі порушення з залученням імунного механізму (D50–89)	0,53±0,08	1,49±0,15	1,00±0,08
Хвороби ендокринної системи, розладу харчування та порушення обміну речовин (E00–E90)	1,76±0,15	5,50±0,29	3,57±0,16
Розлади психіки та поведінки (F00–F99)	1,14±0,13	1,58±0,16	1,35±0,10
Хвороби нервової системи (G00–G99)	4,35±0,25	6,95±0,32	5,61±0,20
Хвороби ока та придаткового апарату (H00–H59)	3,04±0,21	2,85±0,21	2,95±0,14
Хвороби вуха та соскоподібного відростку (H60–H95)	0,55±0,09	0,88±0,12	0,71±0,07
Хвороби системи кровообігу (I00–I99)	9,84±0,37	12,52±0,43	11,14±0,28
Хвороби органів дихання (J00–J99)	34,36±0,69	40,55±0,77	37,36±0,51
Хвороби органів травлення (K00–K93)	11,64±0,41	12,81±0,44	12,21±0,29
Хвороби шкіри та підшкірної клітковини (L00–L99)	0,91±0,12	1,37±0,15	1,13±0,09
Хвороби кістково-м'язової системи (M00–M99)	6,99±0,32	10,55±0,39	8,72±1,03
Хвороби сечостатевої системи (N00–N99)	1,73±0,15	15,93±0,48	8,63±0,25
Вродженні аномалії вади розвитку (Q00–Q99)	0,17±0,05	0,13±0,05	0,15±0,03
Симптоми, ознаки та відхилення від норми (R00–R99)	0,07±0,03	0,27±0,06	0,17±0,04

В системі диспансеризації пріоритетними, потребуючими ефективної медико-соціальної допомоги слід вважати: хвороби органів дихання, травлення, ендокринної системи, насамперед, щитоподібної залози, системи кровообігу, нервової, кістково-м'язової, сечостатевої (жінки) систем.

Інформаційний лист підготовлено за матеріалами НДР (шифр 602) «Встановити закономірності впливу іонізуючого опромінення в діапазоні малих доз на стан здоров'я осіб, які на момент аварії на ЧАЕС перебували у дитячому та підлітковому віці, на підставі епідеміологічних досліджень за період 1988–2016 рр.», що виконується в ННЦРМ у період 2019–2021 рр.

За додатковою інформацією щодо цієї розробки звертатися до авторів листа: ННЦРМ, В. О. Бузунов, К. Є. Прикащикова, Ж. С. Ярошенко, Контактний телефон: (044) 406-64-47.